2 رمضان 1446
02/03/2025

آداب السفر وأحكامه

د سفر آداب او حکمونه

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على نبينا محمد، وعلى آله وصحبه أجمعين.

أما بعد:

دا د سفر د آدابو او احکامو په اړه يو لنډ پيغام دی چې هڅه مو کړې ډيرې هغه مسائل بيان کړو چې مسافر ورته اړتيا لري.

موږ له الله جل جلاله څخه سوال کوو چې خاص د خپلې رضا لپاره يې وګرځوي او عامو مسلمانانو ته پرې ګټه ورسوي.

په ژبو کې د اسلامي محتوا د خدماتو ټولنه

د سفر آداب او حکمونه

لومړی: د سفر آداب

هر څوک چې د حج يا نورو عبادتونو لپاره سفر کوي، بايد لاندې چارو ته پاملرنه وکړي:

د وخت، سپرلۍ، ملګرو، او د ډيرو لارو د شتون په صورت کې د مناسبې لارې د ټاکلو لپاره له الله تعالی څخه لارښوونه غواړي او استخاره کوي او پدې اړه د نېکو خلکو او تجربه لرونکو سره مشوره کوي، او شک نشته چې حج او عمره کې خير دی، د استخارې طريقه دا ده چې دوه رکعته لمونځ وکړي او بيا په هغو الفاظو سره دعا وکړي چې له رسول الله صلی الله عليه وسلم څخه روايت شوي دي.

په حج او عمره کوونکي واجب دي چې قصد يې د الله تعالی رضا او هغه ته ځان نږدې کول وي، او بايد چې له دنيوي ګټو، وياړ، لقبونو ترلاسه کولو، يا ځان ښودني او شهرت غوښتنې څخه ځان وساتي، ځکه دا د عمل د بربادېدو او نه قبليدو لامل ګرځي، الله تعالی فرمايلي:

(قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَمَن كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحًا وَلا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا)

ژباړه: (ووايه پرته له شکه زه ستاسو غوندې يو بشر يم وحي راته کيږي، ستاسو معبود يو الله دی، څوک چې له خپل پالونکي سره د مخامخ کېدلو اميد لري؛ نو ښه کار دې وکړي او د خپل پالونکي په عبادت کې دې هيڅوک هم نه شريکوي). او په قدسي حديث کې راځي:

ژباړه: (زه له شرک نه تر ټولو ډېر بې حاجته شريکوال يم، نو څوک چې يو عمل وکړي، په هغه کې بل څوک زما سره شريک کړي؛ زه به هغه کس او د هغه شرک پرېږدم).

حج او عمره کوونکی باید له سفر نه مخکې د عمرې او حج په احکامو ځان پوه کړي، او مخکې له دې چې سفر وکړي باید حکمونه یې زده کړي، تر څو ترې کوم واجب پاتې نه شي یا حرام ونه کړي، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: ژباړه: **(چا ته چې الله تعالی د خېر اراده وکړي، هغه ته په دین کې پوهه ورکوي).**

حج او یا عمره کوونکی باید د حج او عمرې لپاره حلالې پیسې غوره کړي. ځکه چې الله تعالی پاک دی او یوازې هغه څه مني چې پاک وي؛ ځکه چې حرامې پیسې د دعا د نه قبلېدو لامل دی.

باید له ټولو ګناهونو او سرغړونو توبه وباسي، او که د خلکو حقونه ورسره وي بېرته یې وروګرځوي، هغه که جنس وي یا مال او یا بل څه.

مسافر ته مستحب دي د هغه څه په اړه وصیت ولیکي چې څه یې د چا سره دي یا د چا څه ورسره دي، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: ژباړه: **(مسلمان ته نه ښایي چې د وصیت کولو لپاره یو څه ورسره وي، او دوه شپې له وصیت لیکلو پرته تېرې کړي)**. او یو څوک دې پر ګواه کړي، پوروونه دې خلاص کړي، امانتونه دې خپلو خاوندانو ته وسپاري یا دې له خاوندانو اجازه واخلي چې ورسره پاتې شي.

د مسافر لپاره مستحب دي چې د یو ښه ملګري د غوره کولو هڅه وکړي، او داسې یو څوک د ملګرتیا لپاره وټاکي چې د شرعي زده کړو زده کوونکی وي؛ دا د هغه د بریالیتوب او په سفر، حج او عمرې کې له غلطیو څخه د ژغورل کېدو لامل ګرځي، دلیل یې د رسول الله صلی الله علیه وسلم دا قول دی چې فرمایي: ژباړه: **(یو سړی د خپل ملګري د دین پیروي کوي، نو په تاسو کې دې څوک وګوري چې له چا سره خالصه ملګرتیا کوي)**. او د هغه -صلی الله علیه وسلم- دا وینا: ژباړه: **(یوازې د مؤمن ملګرتیا کوه، او ستا خواړه دې یوازې مؤمن وخوري).**

د مسافر لپاره مستحب دي چې د خپلې کورنۍ، خپلوانو، ګاونډیانو او ملګرو سره مخه ښه وکړي، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: ژباړه: **(څوک چې د سفر اراده ولري، هغه دې خپلو شاته پاتې کسانو ته ووایي: پر هغه الله دې سپارم چې ورسپارل شوي امانتونه ورسره نه ضایع کیږي)**، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم په ملګرو کې به چې چا سفر کاوه په مخه ښې کې به یې ورته ویل: ژباړه: **(زه ستا دین، امانت او د کار پایله الله ته سپارم)**، او هغه صلی الله علیه وسلم به هغو مسافرو ته چې له هغه څخه به یې د وصیت غوښتنه کوله ویل: ژباړه: **(الله تعالی دې تقوا درکړي، ستا ګناهونه دې وبخښي، او ستاسو لپاره دې نېکي اسانه کړي په هر ځای کې چې یاست)**. او یو سړی رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغی چې د سفر اراده یې درلوده، ورته یې وویل: ای د الله رسوله! وصیت راته وکړه، هغه ورته وویل: ژباړه: **(د الله تعالی په تقوا درته سپارښتنه کوم، او په لوړ ځای د**

پورته کېدلو پر مهال د تکبير ويلو)، کله چې ولاړ ويې ويل: (اى الله! ځمکه ورته راغونډه کړې (سفر يې لنډ کړې) او سفر ورته اسانه کړې).

په سفر کې به له ځان سره زنګ (ګونګرو)، د موسيقى الآت او سپى نه وړي؛ دليل يې د ابو هريره رضى الله عنه حديث دى چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: ژباړه: (ملايکې د هغې ډلې ملګرتيا نه کوي چې سپى يا زنګ پکې وي).

که له يوې ښځې زياتې يې درلودې او غوښتل يې چې يوه يې له ځان سره په سفر کې ملګرې کړي، نو تر منځه دې قرعه واچوي، د هرې يوې قرعه چې راووته همغه دې له ځان سره بوځي؛ دليل يې د عائشې رضي الله عنها حديث دى چې فرمايي: ژباړه: (کله چې به رسول الله صلى الله عليه وسلم غوښتل سفر وکړي، نو د خپلو ميرمنو ترمنځ به يې قرعه واچوله، نو د هر چا قرعه به چې راووته، هغه به يې له ځانه سره وړله).

که چيرته امکان ولري، د پنجشنبې په ورځ دې د ورځې په پيل کې سفر پېل کړي، دليل يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم عمل دى. کعب بن مالک رضى الله عنه ويلي: ژباړه: (رسول الله صلى الله عليه وسلم به ډېر کم د پنجشنبې له ورځې پرته په سفر ووت).

ورته مستحب دي چې د سفر پر مهال له کور څخه د وتلو دعا او نورې دعاګانې وکړي، نو د وتلو پر مهال دې ووايي: (بسم الله، توکلت على الله، ولا حول ولا قوة إلا بالله، اللَّهم إني أعوذ بك أن أضِلَّ أو أُضَلَّ، أو أزلَّ أو أُزَلَّ، أو أظلِمَ أو أُظلَمَ، أو أجهلَ أو يُجهلَ عليَّ)، (د الله په نوم، زه په الله توکل کوم، ځواک او قوت نشته مګر په الله، الهى! زه تا ته پناه وړم که زه بې لارې شم، يا مې بل څوک بې لارى کړي، يا څوک وښويوم، او يا زه وښويولى شم، يا ظلم وکړم، او يا ظلم را سره وشي، او يا چې زه د جهالت کار وکړم او يا زما سره د جهالت کار وشي).

ورته مستحب دي چې په خپل ځاروي، موټر، الوتکې يا د ترانسپورټ په نورو وسيلو کې د سفر کولو لپاره د سفر دعا ووايي: اللَّه أكبر، اللَّه أكبر، اللَّه أكبر، سُبْحانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ * وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنقَلِبُونَ، اللَّهمّ إنا نسألك في سفرنا هذا البر والتقوى، ومن العمل ما ترضى، اللَّهمّ هوِّن علينا سفرنا هذا واطو عنا بعده، اللَّهمّ أنت الصاحب في السفر، والخليفة في الأهل، اللَّهمّ إني أعوذ بك من وعثاء[1] السفر، وكآبة المنظر[2]، وسوء المنقلب[3]: في المال، والأهل ..)

---

[1] وعثاء السفر: يعني د سفر سختي. الإفصاح عن معاني الصحاح (4/ 284).

[2] كآبة المنظر: د خفګان له امله ناوړه منظر او ماتوالى. الإفصاح عن معاني الصحاح (4/ 284).

[3] (المنقلب): بيرته ستنيدل. الإفصاح عن معاني الصحاح (4/ 284).

(الله لوی دی، الله لوی دی ، الله لوی دی، پاکي ده هغه ذات لره چې زمونږ لپاره يې دا (سورلۍ) تابع کړې ده او مونږ د هغه مهاروونکي نه یو. او بېشکه مونږ خاص خپل رب ته خامخا بېرته ورتلونکي يو، یا الله په دې سفر کی ستا نه د نېکیو او تقوا غوښتنه کوو او هغه عمل چې ستا خوښ وي، یا الله مونږ ته دغه سفر آسانه کړې، او د دې سفر اوږد والی له مونږ څخه لرې کړې، اې الله ته په سفر کې ملګرى يې او په کور کی سرپرست يې، اې الله زه تا ته پناه وړم د سفر له سختيو، له زړه بوګنوونکي منظر او کور ته د ستنيدو پر مهال له ناوړه پېښې څخه په مال او اولاد کې ..).

دا ورته مستحب دي چې ځانته سفر ونه کړي؛ دليل يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم وينا ده: ژباړه: **(که خلک د يوازې والي په اړه په هغه څه پوهيدی چې زه پرې پوهيږم، نو هېڅکله به څوک د شپې لخوا يوازې په سپرلی نه و سپور شوی).**

د دې لپاره چې د مسافرو يووالی او اتفاق وساتل شي او په ځواکمنتيا سره خپلې موخې تر لاسه کړي نو په خپلو کې دې يو تن پر ځان آمر وټاکي، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: ژباړه: **(کله چې په سفر باندې درې نفر وځي، نو يو دې پکې مشر وګماري).**

بايد د هغو اطاعتونو ترسره کولو ته ليواله وي چې الله تعالى پرې امر کړی، او له حرامو څخه ځان وساتي، ځان په ښو اخلاقو سمبال کړي، له هغو کسانو سره مرسته وکړي چې همکارۍ او مرستې ته اړتيا لري، او هغه خلک پوه کړي چې زده کړې ته اړتيا لري، په خپلو پيسو کې سخاوت وکړي، او هغه په خپلو ګټو او د خپلو ورونو په ګټو او اړتياوو پوره کولو کې مصرف کړي.

په کار ده چې په خلاص لاس لګښتونه او د سفر اړتياوې پوره کړي، ځکه کېدی شي اړمن شي او چارې بدلې شي.

په کار ده چې پدې ټولو چارو کې تندی پراخه وساتي، د خوښۍ اظهار وکړي، او هڅه وکړي چې د ملګرو په زړونو کې خوښۍ ورننه کړي؛ تر څو خلکو کې ځای او محبوبيت پېدا کړي.

هغه بايد د خپلو ملګرو پر جفا او د نظر سره يې د هغوی پر مخالفت صبر وکړي او په نرمۍ ورسره چلند وکړي، ترڅو يې په منځ کې درناوی وشي او په درنه سترګه ورته وګوري.

کله چې مسافر په يو ځای کې استوګن شي، ورته مستحب دي چې سره يو بل ته نږدې نږدې شي، د رسول الله صلى الله عليه وسلم صحابه کرام به چې کله په کوم ځای کې استوګن شول نو په درو او خوړونو کې به سره خواره واره شول نو رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: ژباړه: **(په دې درو او خوړونو کې مو خواره واره کېدل په تاسو کې د شيطان کار دی)**، نو بيا به سره يوبل ته نږدې نږدې کېدل، تر دې چې که يو څادر به دې پرې خپور کړ، ټولو ته رسېده.

کله چې په سفر او یا بل څه کې په یو ځای کې استوګن شي، ورته مستحب دي چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه په ثابته دعاګانو سره دعا وغواړي: **ژباړه: (د الله په بشپړو کلمو سره پناه نیسم د هر هغه شي له شر څخه چې هغه پیدا کړی)؛** کله یې چې دا دعا وویله: هیڅ شی به ورته زیان ونه رسولای شي، تر دې چې له هغه ځایه لاړ شي.

ورته مستحب دي چې په لوړو ځایونو د پورته کېدو پر مهال (الله اکبر) او ټیټو ځایونو او کندو ته د ښکته کېدو پر مهال: (سبحان الله) ووایي، جابر رضي الله عنه فرمايي: **ژباړه: (موږ به د پورته کېدو پر مهال الله اکبر، او د ښکته کېدو پر مهال سبحان الله ویل)،** او په تکبیر ویلو سره به غږونه نه پورته کوي، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **ژباړه: (ای خلکو پر ځانونو نرمي وکړئ، تاسو کوڼ او غائب ته اوازونه نه کوئ، الله له تاسو سره دی او هغه اورېدونکی او نژدې دی).**

ورته مستحب دي چې د شپې لخوا سفر وکړي، په ځانګړې توګه د شپې په پېل کې، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **ژباړه: (سفرونه مو د شپې وکړئ، ځکه په شپه کې ځمکه راغونډېږي).**

ورته مستحب دي چې په سفر کې زیاتې دعاګانې وکړي، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **ژباړه: (درې دعاګانې له شک پرته قبلېږي: د مظلوم دعا، د مسافر دعا او د پلار ځېرا خپلو اولادونو ته).**

***

دویم: په سفر کې طهارت

مسافر ته په کار دي چې پاکوالي ته پاملرنه وکړي، له وړې بې اودسۍ اودس او له جنابت څخه دې غسل وکړي.

که اوبه ونه مومي، یا دومره اوبه ولري چې خوراک او څښاک ته یې بسنه کوي، تیمم دې ووهي.

د تیمم طریقه دا ده چې: دواړه لاسونه دې په ځمکه ووهي، مخ او دواړه لاسونه دې پرې مسح کړي.

او د تیمم پاکوالی لنډمهاله پاکوالی دی، هر کله چې اوبه ومونډل شي، باید اوبه وکاروي او تیمم یې باطلېږي، کله چې د لوی نجاست لپاره تیمم وکړي او بیا اوبه ومومي غسل کول پرې واجب دی، او که یې له قضای حاجت څخه تیمم وهلی وي او بیا اوبه ومومي، باید اودس وکړي. په حدیث کې راځي: **ژباړه: (پاکه خاوره د مسلمان لپاره پاکوونکې ده، که څه هم لس کاله اوبه ونه مومي، کله یې چې اوبه ومونډلې نو د الله څخه دې وویرېږي او ودې کاروي).**

د قرآن، سنت او اهل سنت په اجماع سره په موزو مسح کول روا دي.

په موزو او ورته شیانو د مسحې کولو شرطونه په لاندې ډول دي:

چې موزې یا جرابې جائز او پاکې وي.

د پاکوالي په حالت کې یې اغوستې وي.

هغه غړی یې پټ کړی وي چې (په اودس کې یې وینځل) فرض دي.

چې مسح په ورځ بې اودسۍ کې وي، په جنابت او هغه څه کې مسح روا نده چې له امله یې غسل کیږي.

مسح باید د شریعت له مخې په ټاکل شوي وخت کې وشي، چې د استوګن (مقیم) لپاره یوه ورځ او شپه او د مسافر لپاره درې ورځې او شپې ده، دا موده د صحیح نظر له مخې د بې اودسۍ پسې له لومړۍ مسحې څخه پیلیږي، یعنې د مقیم لپاره څلورویشت ساعته او د مسافر لپاره دوه اویا ساعته وخت لري.

په موزو مسح کول په دریو کارونو سره باطلیږي:

داسې یو څه رامنځته شي چې له امله یې غسل واجبیږي لکه جنابت، نو مسح باطلیږي او باید غسل وشي.

له مسحې وروسته یې چې کله وباسي.

کله چې شرعي معتبره نیټه پای ته ورسیږي مسح باطلیږي.

***

دریم: په سفر کې د لمانځه لنډولو (قصر) احکام:

په سفر کې د لمانځه لنډول د پوره لمونځ څخه غوره دي. خو که مسافر څلور رکعتې لمونځ پوره وکړ، لمونځ یې صحیح دی، خو د غوره کار خلاف کار یې کړی دی.

که مسافر د خپل کلي یا ښار له ټولو کورونو څخه ووت، قصر کوي، او دا د جمهورو علماوو نظر دی.

او که چیرته یې د لمانځه د وخت له داخلیدو وروسته سفر وکړ، نو کولی شي قصر وکړي، ځکه چې هغه د لمانځه د وخت له پای ته رسیدو مخکې سفر کړی دی.

او د مسافر لپاره د ماسپښین او مازدیګر، ماښام او ماخوستن لمونځونه یو ځای کول سنت دي، کله چې ورته اړتیا وي، کله چې سفر ته ادامه ورکوي، نو د لمونځونو په یو ځای کولو کې به هغه طریقه کاروي چې ده ته پکې اسانتیا وي، یا د تقدیم جمع یا د تأخیر (چې مازدیګر ماسپښین ته رامخکې کړي او یا ماسپښین مازدیګر ته وروسته کړي، همداسې په ماښام او ماخوستن کې).

او که مسافر د لمونځونو یو ځای کولو ته اړتیا نه درلوده نو نه دي یو ځای کوي لکه چې په یو ځای کې استوګن شي او هغه مهال ترې روانیږي چې د دویم لمانځه وخت داخل شي، نو غوره دا ده چې یو ځای یې نه کړي؛ ځکه چې اړتیا ورته نه لري، لدي امله رسول الله صلی الله علیه وسلم په حجة الوداع کې په منا کې لمونځونه سره یو ځای نه کړل؛ ځکه چې اړتیا ورته نه وه.

او په نفلي لمونځونو کې؛ نو مسافر هم لکه د مقیم په څیر نفلي لمونځونه کولی شي، لکه د ثابت لمونځ، تهجد او داسې نور نفلي لمونځونه، پرته د ماسپښین، ماښام او ماخوستن له راتبه نفلو څخه، ځکه په هغې کې سنت طریقه دا ده چې پرېښودل شي.

نفل لمونځ په سپرلۍ کیږي لکه: طیاره، موټر، بیړۍ او داسې نور د ترانسپورت وسایط، او د فرض لمانځه لپاره باید ښکته شي، مګر دا چې له ښکته کېدلو عاجز و.

د مقیم پسې د مسافر لمونځ صحیح دی، او مسافر به هم لکه د خپل امام په څېر لمونځ پوره کوي، برابره خبره ده که ټول لمونځ یې لاندې کړی و، یا یو رکعت او یا لږ، آن که په وروستي تشهد کې له سلام اړولو مخکې د امام سره یو ځای شو لمونځ به پوره کوي، او همدا د علماوو له دوو قولونو څخه صحیح یو دی.

***

څلورم: د حج، عمرې یا سفر څخه د راستنیدو آداب

په کار ده چې له سفر څخه په بیرته راستنیدو کې بیړه وکړي او له ضرورت پرته اوږد پاتې نشي؛ رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **ژباړه: (سفر د عذاب یوه ټوټه ده، چې سړی له خوړلو، څښلو او خوب څخه منع کوي، نو کله چې ستاسو څخه یو کس خپلې اړتیاوې پوره کړې، خپلې کورنۍ ته دې په بیړه لاړ شي).**

نو کله یې چې خپل هیواد ته د راستنیدو اراده وکړه، نو په سپرلۍ د سپرېدو پر مهال دې د سفر دعا ووایي او دا الفاظ دې پرې ورزیات کړي (آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ). (مونږ په خېر سره ستنېدونکي، له ګناهونو څخه توبه کوونکي، د الله خاص عبادت کوونکي، او د الله په نعمتونو شکر ویستونکي یو).

ورته مستحب دي چې له سفر څخه د راستنیدو پر مهال هغه څه ووایي چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه ثابت دي، چې کله به له فتحې، حج یا عمرې څخه راستنېده، نو په هر لوړه به یې د ختلو پر مهال درې ځلې الله اکبر ویل او بیا به یې ویل: (لا إله إلا اللَّه وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير، آيبون، تائبون، عابدون، ساجدون، لربنا حامدون، صدق اللَّه وعده، ونصر عبده، وهزم الأحزاب وحده).

«له الله پرته بل برحق معبود نشته او هغه یوازې دی هغه لره هیڅ شریک نشته، هغه لره پاچاهي او تولي ثناوې دي او هغه پر هغه څه باندې قادر دی، مونږ په خېر سره

ستنيېدونکي، له ګناهونو څخه توبه کوونکي، د الله خاص عبادت کوونکي، الله تعالی ته سجده کوونکي او د الله په نعمتونو شکر ويستونکي يو، الله خپله وعده پوره کړه او د خپل بنده مرسته يې وکړه او په تنهايۍ سره يې احزابو او ډلو ته ماتې ورکړه».

ورته مستحب دي چې د خپل کلي په ليدلو سره ووايي: (آيبون، تائبون، عابدون، لربنا حامدون) او تر هغه پورې دې وايي چې خپل کلي ته ننوځي؛ ځکه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم داسې کړي دي.

که چېرته له ډېرې مودې وروسته راغلی و، نو له اړتيا پرته دې سم دلاسه خپلې کورنۍ (ښځې) ته د شپې لخوا نه ورځي مګر دا چې مخکې يې خبر ورکړی وي او د شپې مهال يې د ورتګ يې ورته ويلي وي؛ ځکه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم لدې کار څخه منع کړې ده، جابر بن عبدالله رضى الله عنهما فرمايلي: ژباړه: (رسول الله صلى الله عليه وسلم د شپې لخوا خپلې کورنۍ ته له ورتلو څخه منع کړې ده)، په دې کې حکمت په بل روايت کې تشريح شوی چې فرمايي: (حتى تمتشط الشعثة، وتستحدَّ المغيَّبة)[4]، (تر دې چې خپل ګډوډ حالت سم کړي، او هغه مېرمن چې خاوند يې ډېره موده نه و، خپل عورت په پاکي يا بل څه سره پاک کړي)، او په بل روايت کې دي: ژباړه: (رسول الله صلى الله عليه وسلم خپلې کورنۍ ته (د بدګمانۍ له مخې) له ناڅاپه ورتلو منع فرمايلې ده چې خيانت يې معلوم کړي يا يې د اشتباهاتو پسې ګرځي چې معلوم يې کړي..).

له سفر څخه د راتلوونکي کس لپاره مستحب دي چې تر ټنګه جوماټ ته لومړی ورشي او دوه رکعته لمونځ پکې وکړي، ځکه چې پيغمبر صلى الله عليه وسلم کړي دي.

د مسافر لپاره مستحب دي چې کله له سفر څخه راستون شي، نو د خپلې کورنۍ او ګاونډيانو له ماشومانو سره دې مهربانه اوسي، او د هرکلي پر مهال دې ورسره نيک چلند وکړي، له ابن عباس رضى الله عنهما څخه روايت دی چې کله پيغمبر صلى الله عليه وسلم مکې ته ورسيد، نو د بنو عبدالمطلب ځوانانو يې هرکلی وکړ، نو يو يې د ځان سره مخکې او بل يې شاته سپور کړ. او عبد الله بن جعفر رضي الله عنه وايي: (کله به چې رسول الله صلى الله عليه وسلم له سفر څخه راوګرځيد نو موږ به هرکلي ته ور وړل کېدلو، نو يو ځل زه او حسن؛ يا حسين هرکلي ته وروستل شو، نو زموږ څخه يې يو مخې او بل د ځان پسې شاته سپور کړ، تر دې چې مدينې ته ننوتلو).

ډالۍ ورکول مستحب دي، ځکه چې په ډالۍ سره زړونه ښه کيږي او کينه پرې له منځه ځي، او قبلول او پرې بدله ورکول هم مستحب دي، او له کوم شرعي خنډ پرته يې بېرته

---

[4] (الشعثة): هغه ښځه چې له ډېرې مودې يې ويښتان غوړ او کمنځ کړي نه وي. او (الاستحداد): د اوسپنيزې آلې کارول لکه: (پاکي). او: (المغيبة): هغه ښځه چې خاوند يې ترې لرې تللی وي. التحرير في شرح صحيح مسلم - الأصبهاني (ص292).

ورکول مکروه دي؛ لدې امله رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **ژباړه: (یو بل ته سره ډالۍ ورکړئ چې خپلمنځي مينه مو سره پيدا شي).** او ډالۍ د مسلمانانو تر منځه د مينې او محبت له اسبابو څخه يو سبب دی.

کله چې مسافر خپل هېواد ته راشي نو غاړه ورکول مستحب دي؛ د هغه حديث له مخې چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم له اصحابو څخه ثابت دی، لکه څرنګه چې أنس رضي الله عنه فرمايلي: **ژباړه: (کله به چې سره مخ شول نو لاسونه به يې سره ورکول او کله به چې له سفر څخه راستانه شول نو يو بل ته به يې سره غېږې ورکولې).**

***

فهرست

د سفر آداب او حکمونه	3
لومړی: د سفر آداب	3
دویم: په سفر کې طهارت	7
دریم: په سفر کې د لمانځه لنډولو (قصر) احکام:	8
څلورم: د حج، عمرې یا سفر څخه د راستنیدو آداب	9